

VALFRIHETSLAGSTIFTNINGEN – problem och utvecklingsbehov

6.3.2018

JHL:s ståndpunkter:

1. Den offentliga makten ansvarar för att säkerställa medborgarna tillgång till social- och hälsovårdstjänster. Vi har tiotals års erfarenhet av det nuvarande systemet. Innan man byter ut hela systemet mot en ny modell bör man utvärdera pilotförsökens resultat och justera modellen utgående från dessa bedömningar. Först efter det kan valfrihetsreformen införas på bredare front. Ett alternativ är man inför en begränsad modell av valfriheten som gäller endast vissa tjänster och senare utvidgar användningen utgående från erfarenheterna.
2. Det finns endast halvfärdiga bedömningar av valfrihetspropositionens personal- och könskonsekvenser. Bedömningar har gjorts, men resultaten från dem har inte påverkat lagens innehåll. Vårdsektorn är starkt könssegregerad för såväl klienternas som personalens del.
3. Den offentliga serviceproduktionen måste utvecklas. Man bör säkerställa att landskapen i anslutning till det praktiska genomförandet av vård- och landskapsreformen också ägnar tillräcklig uppmärksamhet åt och reserverar tillräckliga resurser för utveckling av den offentliga serviceproduktionen. Den offentliga makten bär alltid det slutliga ansvaret för tjänsternas tillräcklighet och därför kommer den offentliga serviceproduktionens resurser att behövas också i framtiden.
4. Stödtjänsternas roll måste klargöras innan lagen godkänns. Stödtjänsterna är en väsentlig del av en fungerande servicehelhet.
5. Makt och ansvar går hand i hand. Om landskapet ges omfattande ansvar att ordna social- och hälsovårdstjänster, är det nödvändigt att utreda och bereda möjligheten att införa en landskapsskatt.
6. Privata vårdföretag fungerar i huvudsak med offentliga skattepengar. Företag som producerar tjänster med offentliga medel borde i sin verksamhet följa till exempel verksamhetsprinciperna för samhällsliga företag, vilket betyder bland annat begränsning av vinstutdelningen. Man bör hastigt utreda behovet av lagstiftning som reglerar förhållandet mellan vårdtjänster och marknadskrafter.
7. Valfrihetslagen ska sändas till EU-kommissionen för notifiering.

JHL syn på valfrihetslagstiftningen

Valfrihetslagstiftningen är inte endast ett nytt sätt att producera social- och hälsovårdstjänster. Införande av valfrihet i vården är en fundamental ändring i det finska välfärdssamhället, där den offentliga makten ansvarar för att ordna välfärdstjänster för medborgarna och där den också hittills i huvudsak ansvarat för tjänsternas produktion.

Den finländska offentliga sektorn har producerat mycket högklassig specialistsjukvård. Problemen har gällt närmast den grundläggande hälsovården. Att man på en gång öppnar en så här stor del av vårdsektorn för privata företag äventyrar jämlik tillgång till tjänsterna och leder till att tillsyn och styrning får en större roll i de offentliga vårdtjänsternas verksamhet.

Om och när den offentliga sektorn trots allt måste upprätthålla en viss kompetensnivå och också själv producera tjänster, kan det lätt uppstå två parallella system där ett system samlar vinsterna från lättskötta kunder och det andra bär ansvaret för de dyrare och svårare patienterna. Trots det är betalaren i båda systemen densamma, dvs. skattebetalarna.

Vårdreformen är genomförbar, förutsatt att landskapen ges större beslutanderätt i hur tjänsterna ordnas och rätt till en egen finansieringsbas. Systemet med kundsedlar ska tas i bruk stegvis på så sätt att landskapen vid behov kan grundligt bedöma situationen i landskapet och först sedan fatta beslut i frågan. Dessutom är det nödvändigt att åtminstone diskutera frågan om att begränsa privata serviceproducenters vinstutdelning. Förrän reformen kan genomföras måste man hinna samlar erfarenheter från de pågående pilotförsöken, och utgående från deras resultat göra nödvändig ändringar i modellen.

Mer information:

Sari Bäcklund, specialsakkunnig, sari.backlund@jhl.fi, tfn 050 377 8894